

Жаңабекова М.А.,
Карагойшиева Д.А.,
Макатаева Ш.М.

**Кәсіби білім берудегі
электронды оқу
басылымдардың маңызы**

Мақалада студенттердің қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырудың жолдары қарастырылады, себебі соңғы уақытта оқу үдерісінде ақпараттық технология, соның ішінде электронды оқылықтар кең қолданыс табуда. Шетелдік сондай-ақ отандық электронды оқылықтардың «Шетел тілі (кәсіби)», «Шетел тілінің практикумы», «Кәсіби бағдарлы шетел тілі» пәндерін оқытып, кәсіби білім берудегі артықшылықтары мен интерактивтілігі анықталады. Шетел тіліндегі электронды оқылықтар теориялық және практикалық мәселелерді зерттеп қамти алатын жаңа оқу құралы ретінде қарастырылады. Электронды оқылықтар негізінде оқыту оқу материалын терең меңгеру сапасын жоғарлатып, студенттердің құзыреттілігін қалыптастырып, қазіргі білім беру талаптарына жауап бере алуға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: студенттердің коммуникативтік мәдениеті, электронды оқылықтар, интерактивтілік, компьютерлік сынама, слайд, аудио, видео, сынама, оқу бағдарламасы.

Zhanabekova M.A.,
Karagojshieva D.A.,
Makataeva Sh.M.

**The importance of electronic
aids in professional education**

The article deals with the ways of formation of student's cross-cultural communication, as nowadays information technologies including electronic textbooks are widely used in an educational process. The advantages and interactivity of foreign and domestic e-books usage in mastering of professional education for the following disciplines: «Foreign language (professional)», «Practical course of a foreign language», «Professionally-oriented foreign language» are revealed. Foreign language e-books are considered as the newest type of educational aids, requiring elaboration of theoretical and practical issues of creation. The importance of electronic textbook is considered as the newest type of training books in developing. Teaching with the help of electronic textbooks increases the quality of study, meets the demands of modern education and forms student's necessary competences.

Key words: communication culture of students, electronic textbook, interactivity, computer testing, slide, audio, video, test, educational programs.

Жанабекова М.А.,
Карагойшиева Д.А.,
Макатаева Ш.М.

**Значимость электронных
учебников
в профессиональном
образовании**

В статье рассматриваются пути формирования коммуникативной культуры студентов, так как в последнее время информационные технологии, в том числе электронные учебники широко используются в учебном процессе. Выявляются преимущества и интерактивность использования как зарубежных так и отечественных электронных учебников при получении профессионального образования для следующих дисциплин: «Иностранный язык (профессиональный)», «Практикум по иностранному языку», «Профессионально-ориентированный иностранный язык». Электронный учебник по иностранному языку рассматривается как новейший вид учебной книги, требующий разработки теоретических и практических вопросов его создания. Обучение по электронным учебникам позволяет повысить качество усвоения материала, отвечая требованиям современного образования и формируя у студентов соответствующие компетенции.

Ключевые слова: коммуникативная культура студентов, электронный учебник, интерактивность, компьютерное тестирование, слайд, аудио, видео, тест обучающие программы.

**КӘСІБИ БІЛІМ
БЕРУДЕГІ
ЭЛЕКТРОНДЫ ОҚУ
БАСЫЛЫМДАРДЫҢ
МАҢЫЗЫ**

Заманауи оқыту талаптарына сай әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің «Білім беру – кәсіби бағдарлама» маманданымының мақсаты – Қазақстан Республикасының ұлттық білім беру жүйесін дамыту, ғылым мен техника жетістіктерін қолдану. Сонымен қатар, отандық және жалпы адамзат құндылықтары негізінде жеке тұлғаның дамуы мен кәсіби тұрғыда білім алуға талпынған білім алушыларға жағдай жасау, мүмкіндік туғызу. Бұл бастама халықаралық қауымдастық деңгейінде мойындалған және Қазақстан Республикасының қауымдастығының талаптарына жауап беретін кәсіби мамандарды дайындауға бағытталған. [1]

Осыған орай жеке тұлғаның кәсіби білімді мамандық деңгейінде жан-жақты игеруі, яғни алдыңғы қатарлы дамыған елдердің білім беру ошақтарында қалыптасқан, қолданысқа енген кәсіби пәндерді шетел тілдерінде меңгеруі – заман талабы. Осы қажеттілікті қамтамасыз ету мақсатында «модульдік оқыту» жүйесінің «жеке білім беру траекториясында» шетел тілдерінде жүргізілетін таңдау пәндерінің саны кем дегенде *екі пәннен бес пәнге* дейін қамтамасыз етілген. Бұл үдеріс – университетіміздегі еуропалық стандарттарға сәйкес келетін, әлемнің түпкір-түкпірінде ашылып жатқан ғылыми жаңалықтар мен тәжірибе алмаса алатын шетел тілдерін меңгерген мамандарды қалыптастыруға бағытталған алғы қадамдар деп ойлаймыз.

Қазіргі таңдағы жоғары оқу орнының оқытушысы білім алушының кәсіби танымын, тұлғалық келбетін, сыни-ойлау деңгейін қалыптастырушы, бағыт-бағдар беруші, жаңа ақпараттық технология жетістіктерінен хабардар болып, оларды өзі игере отырып, өзгеге үйретуші басты тұлға. Ал білім алушы өз бетінше белсенді түрде жұмыс жасаушы, оның өзіндік даярлығына тиесілі уақыт аудиториялық сағатқа қарағанда екі есеге артық не 70 пайыздан кем болмауы керек, өйткені олардың әрқайсысының білім деңгейі, қабілеті бірдей емес. Сондықтан кәсіби білім беру бағдарламасыдағы кәсіби модульдер блогының базалық кәсіби және жеке білім беру траекториясының таңдау пәндеріне арналған дәстүрлі оқулықтармен қатар электронды басылымдарды құрастыру жақсы жолға қойылуы керек.

Мамандық аясында оқытылатын траекторияны оқу-әдістемелік электронды оқу құралдармен қамтамасыз ету үшін,

оларды жаңа технологиялар негізінде құрастыруға тура келеді, сонымен қатар осы ғасырдың толыққанды кәсіби маманы болу үшін шетел тілдерін үйрену де бірден-бір алғы шарт. Олай дейтініміз, қазіргі таңда жоғары оқу орнына дейінгі білім ошақтарында шетел тілдерін инновациялық технологияларды қолдану арқылы жаңа әдістемелермен оқыту жақсы жолға қойылып келеді. Осындай үдерістер нәтижесінде білім нәрімен сусынданған мектеп түлектері – біздің болашақ білім алушылар екенін есте ұстау қажет екені даусыз.

Олай болса, оқытушылар қауымына үнемі кәсіби-педагогикалық білімді игеріп отыруға, *бакалавриат және магистратура* арасындағы сабақтастықты қамтамасыз ету үшін, арнайы және академиялық мақсаттарға арналған шетел тілдерін меңгеруге, жаңа білім беру жүйесін ескере отырып, шетел тілдерін оқытудағы қазіргі әдіс-тәсілдерді, *электронды басылымдар* құрастырудың заманауи талаптарын меңгеруге тура келеді. Электронды оқулықтар мемлекеттік стандартқа және оқу бағдарламасына сәйкес оқу пәнінің немесе оның тарауын жүйелі мазмұндаудан тұратын басылым.

Электрондық басылым (ЭБ) – бұл графикалық, тексттік, цифрлік, тілдік, музыкалық, видео, фото және ақпараттар, сонымен қатар қолданушының басылымдық құжаттардың жиынтығы. Электрондық басылымдар кез келген электрондық тасымалдаушыларда – магниттік оптикалық оптикалық дискілерде орындалуы және электрондық компьютерлік желілерде жариялануы мүмкін [2].

Ағылшын тілінде батыс еуропалық үлгіде жазылған деңгейлік оқулықтардың *электрондық* нұсқасын интернет желісінен табуға болады.

Жалпы бұл оқулықтармен кітап дүкендері, оқу орталықтары, оқу орындары кітапханалары, жеткілікті дәрежеде қамтамасыз етілген, тіпті электронды нұсқаларын да интернет сайттарынан табуға болады. Бірақ, шетелдік баспалар дайындаған бұл оқулықтарға қолжетімді болғанымен, тіл үйренудің барлық оқу тәсілдерін басшылыққа ала отырып, жаңа технологиялық құралдарды қолдануға, өз бетінше тапсырма орындауға бағытталғанмен, жоғары оқу орындарындағы тілді жақсы меңгеріп келген (осы оқулықтар деңгейінде) студенттерді *«білім берудің кәсіби»* мамандануы негізінде мамандар дайындауға кәсіби мазмұны сай емес, көбіне тілі оқытылып жатқан елдердің ұлттық танымынан, ұстанымы мен оның компонент-

терінен ақпарат береді. Батыс еуропалық деңгейлік, дәстүрлі ресейлік оқу құралдарындағы оқу материалдары білім алушыны өзі оқып жатқан мамандығына қатысты оқу материалдарымен толық қамтамасыз ете алмайды. Себебі, бұл оқулықтар кәсіби мақсатты көздеп, арнайы бір мамандыққа негізделіп, біздің елдің төл мамандарын ұлттық құндылықтармен сусындатып қалыптастыруға бейімделіп құрастырылмаған.

Міндетті, базалық, элективті пәндердің атауларының өзі айтып тұрғандай (*«Кәсіби қарым-қатынас негіздері»*, *«Шетел тілі практикасы»* «Шетел тілі (еәсіби)», «Кәсіби бағдарлы шетел тілі» ағылшын тілінде барлық мамандықтарға қатысты оқытылуы тиіс) оқулықтар, оқу құралдары дайындалуы (не аударылуы) керек. Сонда ғана университеттің *«білім берудегі кәсіби бағдарлама»* мақсаты орындалады дегіміз келеді. Осы уақытқа дейін кәсіби мәтіндерге негізделіп біршама шетел тілдерінде оқу-әдістемелік құралдар құрастырылып келді, дегенмен студенттер олардың *электронды нұсқаларымен* қамтамасыз етілмеген. Олай болса, модуль пәндеріне құрастырылған қандай да болсын оқу құралдарын (нұсқаулық, электронды басылымдар, сөздіктер, тіпті оқу жұмыс бағдарламалары) дайындауда шетел тілдері мамандары мен сол факультеттің мамандары міндетті түрде тығыз байланыста болулары тиіс.

Сонда ғана кәсіби тұлға өзіне не қажет екенін, қандай материалдарды оқып, қалай іздену керек екенін ажырата алады. Қазір барлық *электронды* материалдарға қолжетімді, бірақ кәсіби тұлға өз мамандығына байланысты терең білім алу үшін, шетел тілдерінде қандай материалдармен жұмыс істеу керек екенін біле бермейді, бұл жөнінде әрбір оқытушы нақты кеңес бере алатын дәрежеде пәннің оқу-әдістемелік картасын дұрыс құрастырып, сөж және сөж – уақытында білім алушыларды арнайы кәсіби ізденіске баулуға тиіс.

Электрондық басылымдарға қойылатын алғы шарттар мен жалпы талаптар алдымен *«модульдік оқыту»* жүйесінің *«жеке білім беру траекториясына»* енгізілген пәндер тізбегін толық қамтуы тиіс, яғни біз осы уақытқа дейін бір ғана оқу пәні төңірегіне негізделген кәсіби мәтіндерді оқытатын оқу-әдістемелік құралдарға сүйеніп келсек, ендігі таңдау пәндері бірнеше траекторияларға орай оқытылатын болғандықтан, оқытушыдан пәннің оқу-әдістемелік базасын нығайтуды, жаңа әдіс-тәсілдерді

қолданып, кәсіби білім сапасын арттыруға тірек болатын заманауи дәстүрлі оқу құралдары мен электронды оқу басылымдарын құрастыруды қажет етеді.

Себебі, қазіргі таңда ғылым мен техниканың даму қарқыны оқу – ағарту саласының оқыту үрдісіне жаңа технологиялық әдістер мен қондырғыларды кең көлемде қолдануды қажет етуде.

Бүгінгі таңда күнделікті өзіміз қолданып жүрген дәстүрлі оқу құралдарына қойылатын талаптар да басқаша, олар біріншіден, жеке тұлғаны кәсіби тұрғыда қалыптастыра алатындай, пәннің типтік оқу бағдарламасына, элективті пәндер каталогына негізделіп әзірленген ПОӘК дегі оқу материалдарының талаптарын әрбір пән бойынша білім алушылардың білім алу нәтижесін анықтайтын, тұлғаны қалыптастыруға бағытталған сұрақтар дайындауға, бақылау, өзіндік жұмыстарды ұйымдастыруға тірек бола алатындай дәрежеде құрастырылуы тиіс.

Электронды оқу басылымдарын шетел тілдерін үйрену мақсатында құрастыру үшін, алдымен басылымның мазмұнына қойылатын талаптармен танысу керек.

«Электронды оқу басылымының объектісі ғылыми негізделген фактілер, тұжырымдар мен ережелердің, сонымен қатар берілген оқу курсына оқытылатын объектілердің, құбылыстар мен үрдістердің қатынастары мен қасиеттерінің жиынтығы болып табылатын сандық, мәтіндік, графикалық, аудио, видео және басқа оқыту ақпараты болуы керек». Әрине, теориялық материалдарды оқытудан кейін оқытушыларды тапсырманың интерактивті орындалуы, ағымдық, аралық және қорытынды бақылау жұмыстарын автоматты тестілеу құралдарымен қамтамасыз етілуі қызықтырады. Сондықтан электронды оқу басылымына қатысты оқыту материалдарын «Практикалық, лабораториялық сабақтар мазмұнын» – «*Grammar focus, Case Study, Skills focus, Communication Workshops*» т.б. «*слайд, аудио, видео, тест*» сияқты элементтерді дайындау керек, олардың *электронды басылымдарын* бір ізге салып, *графикалық элементтермен* бейнелеп қолдану – қазіргі оқу үдерісінің басты талабы.

Қазіргі таңда оқытушылар күнделікті шетел тілдері сабақтарында тіл үйренудің заманауи әдістері мен технологиясы ретінде дәстүрлі және заманауи ұстанымдарды қатар қолданып келеді. Шетелдік, ресейлік және отандық баспалар дайындаған оқу құралдары, сабақ барысында видео-аудио қондырғылары мен теледидарды,

компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде екені даусыз. Дегенмен, біздің білім алушылар ХХІ ғасырдағы жаңа технологиялар мен ақпараттар тоғысындағы біліммен сусындаған өкілдері және солардың жемісі болғандықтан, ақпаратты дискетке жазып алу немесе бейнетаспаға жазып алудан гөрі, олардан да тиімдірек *электронды* оқу құралдарын қолдануға көшу, қазіргі және алдағы оқу үдерісіндегі кәсіби ізденушілер талабы дегіміз келеді. Себебі, шет елдерден, шалғай ауылды мекендерден, өндірістен қол үзбей білім алғысы келетін жастар, дүние танымын, ой-өрістерін кеңейтетін кәсіби ақпаратты жедел және сапалы түрде алғысы келеді. Сонымен сапалы білім нәтижесін қорытатын, өлшейтін білім критерийлеріне тестер (сынамалар) жатады.

«Тестер сұрақтар мен олардың жауаптарының варианттарын қамтуы керек. Тестер дұрыс жауапты таңдау кезінде қарапайым табу әдісін қолданбау үшін, мағынасын түсінбей жауап беретін сұрақтарды қамтымауы тиіс. Оқушы оқу материалын терең білгенде ғана дұрыс жауапты таңдап алу үшін, дұрыс емес жауаптар өздерінің мазмұны бойынша дұрыс жауапқа жақын болуы керек. Тестер оқушылардың іс-әрекеттері мен жауаптарында болатын әдеттегі қателер туралы ескертулер мен сол қателерді жібермеу және түзету туралы түсініктемелерді қамтуы мүмкін» [2].

Сонымен қатар сабақ оқытудың бірнеше *минималды элементтерін*, мысалы *шақ* формаларының алуан түрлі атқаратын қызметтеріне арналған *тапсырмалар, сұрақ-жауаптарды* құрастырып және олардың мағыналық құрамында уақытқа қатысты сөздер мен сөз тіркестерінің элементтері бар мақал – мәтелдерді, фразеологизмдерді, концепт түзуші тілдік бірліктерді жиі «видео» ретінде тілдік көріністегі, құбылыстардағы қасиеттерін бейнелейтіндей фрагменттерді түсіріп, *электронды* оқу басылымдарына ендіруге әбден болады. Осындай оқу элементтерін *минималды* түрде қамтыған оқу басылымдары қазақ тілін шетел тілі ретінде қабылдайтын басқа ел өкілдерінің тіл үйренудегі ынтасын күшейтіп, тиімді болары сөзсіз. Себебі, оларды «*On-line*» желісінде де, таспаға түсіріп те пайдалануға болады. Әсіресе, қазіргі оқыту үдерісіндегі блоктық, модулдік және деңгейлік кезендердегі бағалау тестерін бірнеше балама жауаптармен қамтамасыз ете отырып құрастыруға, оларды шешуде оқыту технологияларының мүмкіндіктерін кең қолдануға *электронды*

оқу басылымдарының тигізер көмегі көп. Біріншіден, тапсырмаларға тез қол жеткізуге болады, екіншіден білім нәтижесін дұрыс бағалайды, яғни өздігінен жүзеге асырады, үшіншіден студенттің және оқытушының уақыты үнемделеді, олардың арасындағы шынайы қарым – қатынас құзыреттілігі артады.

Білім алушының біліктілігі мен ізденудегі кәсіби дағдысын қалыптастыруда туындайтын негізгі міндеттер:

а) оқу бағдарламасына сәйкестендіріліп дайындалған дәстүрлі және электронды тапсырмалар жүйесі нақтылануы қажет;

ә) білім алушының өзіндік жұмысын тексеріп, оның білімін бағалау үшін арнайы уақыт бөлінуі тиіс;

б) арнайы дайындалған дәстүрлі және электронды әдістемелік нұсқауларды басшылыққа алуы керек;

в) жаңа ақпараттық технология жүйесін, яғни *интранет*, *дистанциялық қатынас мүмкіндігін*, *электронды оқу басылымдарын* толық пайдаланып, тапсырманы орындау және бағалау жолдарын жүргізуі қажет;

г) балдық рейтинг жүйесі бойынша ағымдық және аралық бақылаумен (*midtermexam*) қатар өз бетінше орындайтын жұмыстан алатын білім деңгейі де бірге бағаланатын түсіндіруі керек;

ғ) оқытушының өзіндік жұмысты бақылап бағалауы білім алушының қызығушылығы мен белсенділігін арттыруға ықпал етуі керек.

Барлық деңгейдегі білім берудің басты мақсаты негізінен отандық азаматтарға шетел тілін үйрету кезінде Қазақстан Республикасының және оқытылатын тіл елдерінің қоғамдық-саяси ахуалымен, әлеуметтік-экономикалық, мәдени өміріндегі тың ақпараттармен, ғылыми және инновациялық қызмет саласындағы жетістіктерімен, оқу – білім және тәрбие берудегі оң қадамдарымен салыстыра және салғастыра таныстыру болып табылады.

ЭОБ-ның функцияларына қойылатын талаптар. ЭОБ-мен жұмыс жасау үшін келесі функциялар жүзеге асырылуы керек: пайдаланушыны тіркеу; деректерді қорғау; бағыттама; мазмұн қарауды ұйымдастыру; оқыту траекториясын анықтау; оқыту және білім бақылау; тестілеу; статистикалық есеп беру [3]. Сонымен электронды оқу басылымдарын даярлауда арнайы курстардан өтіп, оларды оқыту элементтеріне, рәсімделуіне, мазмұн құрылымына және функцияларына қойылатын талаптармен танысу керек, демек ЭОБ –ды дайындау үлкен жауапкершілікті қажет етеді, біздің оқу үрдерісімізге жаңадан еніп келе жатқан жаңа технологиялық бастама.

Әдебиеттер

- 1 Спецификация. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2013.
- 2 <http://www.smsreferat.kz/15564> – Электрондық басылым. – 18 б.
- 3 Қазақстан Республикасының стандарты. Ақпараттық технологиялар. Электронды басылым. – Астана, 2005.

References

- 1 Spetsifikatsiya. Al – Farabi atyndagy KazUU, 2013.
- 2 <http://www.smsreferat.kz/15564> – Elektronдық basylym. – 18 b.
- 3 Kazakhstan Respublikasynyn standarty. Akparattyk tehnologiyalar. Elektronдық basylym. – Astana, 2005.

